

s posameznimi tipi zemljiške razdelitve, bi se avtorjeva domneva izkazala za resnično. — Stavek: »Razmerje med dolžino in širino je navadno manjše od 1:10«, je morda premo premišljen (prav 10:1; str. 71). — Karte imajo sicer lestvico v kilometrih oziroma metrih, a manjka navedba merila, ki si ga mora bralec sam izračunati. — Beseda srenja (str. 85) je tako raztegljiv pojem, da bi zaradi boljše razumljivosti v tej zvezi kazalo najti drugačno formulacijo. — Namesto Raplovo (str. 78) pišemo običajno Rapljevo. — Vezaj pred končnico -ov (Kos-ov, Blaznik-ov — str. 74, 98) je odveč. — Razen očitnih tiskovnih pomot je morda tisk zakrivil tudi te-le, delno jezikovne napake: naselje — gen. p'ur. naselj (str. 86) prav naselij; radensko polje (str. 57) prav račensko; s privoljenjem ... ali brez nje (str. 26) prav njega; veliko imamo ... v dva (prav dve) ali tri kmetije razkosanih celkov (str. 28). Slednje podrobnosti navajamo le, ker nas pri sicer dragocenem delu motijo, ne da bi seveda zmanjševale njegove vrednosti kot celote. Končno bi vprašal, ali doslej prevladujočega naziva »franciscejski« (in tudi »jožefinski«) kataster, ki je našemu ušesu tuj, ne bi kazalo nadomestiti s slovensko obliko »Francov« (in »Jožefov«) kataster.

Sergij Vilfan

BOGDAN GROM: SLOVENSKI ORNAMENT. Prva folklorna zbirka; tiskano na Svobodnem tržaškem ozemlju.

V letu 1949 je izšla v samozaložbi imenovana knjiga brez letnice, kar že takoj slabo vpliva na vrednost knjige. Oprema knjige je lična in je tiskana na boljšem papirju. Razen naslovnega in opremnega besedila je vsebinskega besedila samo pol strani in še to so samo informativni podatki. Besedilo je objavljeno tudi v francoskem jeziku. Na 11 listih so podani posamezni ornamentalni motivi (listi, vrtnice, nageljni, grozdi, srca in vejice) črtno in v eni barvi; na ostalih 12 listih pa so kompozicije ornamentov v večbarvnih tonih.

Vsebina knjige nima nobene etnografske vrednosti in tudi noben arhitekt ali umetnik je ne bo mogel uporabljati, ker ne vsebuje točnih risb ali fotografij po originalnih predmetih, ki imajo narodne okraske. Zgolj ornament in posamezni motivi, ki so po šolsko podani na papirju, učinkujejo slabo in neokusno.

Saj vsak ornament, posebno pa ljudski, živi na svojem predmetu, ki predstavlja tedanjo dobo in tehniko, njen namen, kulturo ali razvojno stopnjo ljudstva in izraz ter sposobnost mojstra ali umetnika. Zaradi tega ne moremo kar tako posnemati starih vzorcev. Živimo pač v naprednejšem in drugem času. Zato imamo tudi drug okus in druge potrebe; šolsko znanje risanja ali slikanja je popolnoma na drugi podlagi, kakor je bilo nekoč pri preprostem ljuskem umetniku. Stari vzorci nam dajejo le domisleke pri snovanju novih ornamentov; dalje na njih lahko študiramo tehniko, barve, harmonijo med predmetom ter okrasom itd.

Nagelj, srček, vrtnica, razni listi itd. še ne predstavljajo slovenskega ornamenta, ker najdemo pač te motive skoraj povsod, tudi pri drugih narodih. Tudi barve: rdečo, modro, zeleno itd. najdemo povsod, prav tako tudi simetrične, geometrične in druge kompozicije. To so zgolj elementi ki ustvarjajo ta ali oni okras. Kakor ostali slogovni ornament, tako uporablja tudi slovenski okras razne motive in njihove stilizacije, barvne harmonije, kompozicije, tehnike itd.

Ob celotni povezavi vseh teh činiteljev se nam šele prikaže pravi ornament, ki je pa lahko zopet drugačen glede namena in uporabe okrašenega izdelka. Razlika, ki nastane med našim in n. pr. tujim okrasom, kjer so bili dani isti tehnični pogoji in isti nameni, to bi šele označili kot specifično slovensko. Ako je pa naš okras slučajno tudi sličen kakemu tujemu, je še vendar naš, ker je pač nastal pod istimi pogoji.

Avtor se je hotel izogniti etnografskim razpravam, zato ne podaja v originalu naše pristne starine; preiti hoče kar na njih praktično in sodobno uporabo. To je zgrešeno in celo škodljivo za naš naraščaj. Za praktično šolsko uporabo bi bilo mogoče bolje, ako bi podal splošno ornamentiko v plemenitih in popolnih klasičnih oblikah, kakor se je nekoč učila po solidnih šolah. Podal bi dalje nekaj vzornih

primerov, kako se motivi izbirajo, stilizirajo in sestavljajo glede na predmet in njegov namen, in sicer v ploskovni, geometrični in prosti kompoziciji.

Tudi vsaka barva ali določena skupina barv ravno tako učinkuje po svoje in daje okrasu neko občutje in harmoničen izraz, ki je pa zopet različen pri drugi kompoziciji barv. Zaradi tega ne moremo za vsak okras ukazovati neke povprečne barve. Okras, ki ima zastopane v enaki optični moči vse glavne barvne tone, je kričeč in brez kakega posebnega izraza ali umetniškega okusa.

Poglejmo samo naše stare vzorce, kako so skladni z namenom, obliko in tehniko predmeta! Podobno je z našo ljudsko pesmijo. Stare ljudske pesmi in staro besedno izročilo so vkljub svoji nesodobni obliki še danes mikavne, zanimive in umetniške. Kajti umetnost je tudi izraz nekega časa, človeka in neke kulturne stopnje. Glavni vzorec, kakršnega kaže avtor na listu št. 22, je pa le primer ornamenta brez umetniške in tehnične vrednosti.

Preden bo-avtor nadaljeval svoja folklorna dela, naj sodeluje z veščaki na tem področju in preden gre do taka dela v tisk, naj jih da v strokovni pregled. V takšni zasnovi pa knjižne izdaje več škodujejo kakor koristijo.

Jože Karlovšek

OB JADRANU. ETNOGRAFSKI ZAPISKI IN ŠTUDIJE. Uredil Rado Lenček. Trst 1947. (V samozaložbi.) Z dovoljenjem AIS dotiskano 1. jul. 1947 v tiskarni G. Lucchi v Gorici.

Ta 68 strani obsegajoči zbornik, tiskan v Gorici, prinaša mnogo novih etnografskih podatkov s slovenskega zahoda. Po pomenu gre prvo mesto »Gradivu o slovenskih ribičih ob Jadranskem morju« izpod urednikovega peresa. Načelni urednikov članek »Narodna pesem v slovstveni zgodovini« pa je verjetno naš najboljši spis te vrste po vojni. Dr. Turnšek objavlja »Nekaj narodopisnih paberkov z zapadnega roba slovenske Istre«, kjer zlasti lepo opisuje pridobivanje olja. Zanimiva so imena za »Goriške češnje«, ki jih je nabral Lenček. V zborniku je tudi nekaj zapisov ljudskih pesmi: dve kolednici iz zapuščine Venceslava Beleta, štanjska »Peisem na useh Dushdan al na Vahti« iz l. 1851, rezijanska nabožna pesmica, nato pa nekaj legend, ki so jih zapisali dijaki v tržaški okolici (Cerovlje pri Devinu) in v goriški okolici (Vrtojba). Pod naslovom »Od Tržiča do Trsta 1797« je ponatisnjen (če bi bil preveden, bi bilo bolje) odlomek iz dnevnika francoskega generala Desaix, ki je bil omenjenega leta službeno v Trstu. Malo ali nič novega izvemo iz Cossarjevovega članka o »Praznovanju sv. Ivana v Stari Gorici«, saj pogreva stvari, ki jih je že prej objavil v furlanski reviji »Ce fastu«. Skladnost zbornika, ki je posvečen primorskim etnografskim vprašanjem, nekoliko moti »Koroško ziljsko štehanje« izpod peresa dr. Turnška. Isti avtor je prispeval tudi manj pomemben drobec »Velikonočno jutro v Zabnicah v Kanalski dolini«. Etnografski spominski članek o Valentinu Staniču pa ne spada v ta zbornik, še celo ne na uvodno mesto.

Milko Matičetov

ARTURO CRONIA: POESIA POPOLARE DEGLI SLAVI MERIDIONALI. Corso di filologia slava per l'anno accademico 1946—47. Padova, Editoria Zanocco & C. 1947, 8°, 144 strani.

Tale univerzitetna predavanja (izdana kot skripta) in knjiga »Poesia popolare serbo-croata« (Padova 1949) nam pričajo, kako je italijanski slavist Arturo Cronia navezan na južnoslovansko ljudsko poezijo in kako pazljivo spremlja raziskavanja o njej. Svoj pregled je avtor začel pri srbohrvatski pesmi (str. 3—64); sledita ji bolgarska (str. 65—107) in slovenska ljudska pesem (str. 110—140). V tukajšnjem poročilu pa ne mislim razpravljati o srbohrvatskem in bolgarskem delu, ampak izključno le o zadnji četrtini knjige, kjer je govora o slovenskih vprašanjih.

Slovenci moramo pozdraviti že dejstvo, da je tuj avtor pogumno stopil na tla, kjer si niti sami še o marsičem nismo na jasnem. Ko je namreč slovenska folklo-